

יוה"כ תשפ"ה
משה ועושו

In memory of Dr. Chuck Feldman z"l by his loving family

דברים פרק לב

(מח) וַיִּדְבֶּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר: (מט) עֲלֵה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וְרָאֵה אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה: (נ) וַיַּתְּ בְּהָר אֲשֶׁר אֵתָּה עֲלֵה שְׁמָה וְהֶאֱסֹף אֶל עַמִּיךָ כְּאֲשֶׁר מֵת אֶהְרֹן אֲחִיךָ בְּהָר הָהָר וַיֶּאֱסֹף אֶל עַמִּיו: (נא) עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי מְרִיבַת קִדְשׁ מִדְּבַר צֶן עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְשַׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (נב) כִּי מִנְגִּד תִּרְאֶה אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י
(מח) וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה - בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח (שם ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשיליך וקרדומות ומבקעין את התיבה. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה. במצרים נאמר (שמות יב, נא) בעצם היום הזה הוציא ה', לפי שהיו מצרים אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגיני בהם. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום וכו': (נ) כאשר מת אהרן אחיך - באותה מיתה שראית וחמדת אותה, שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה בנו בכבודו. אמר לו משה אהרן אחי עלה למטה, ועלה. פשוט ידך, ופשוט. פשוט רגליך, ופשוט. עצום עיניך, ועצם. קמוץ פיד, וקמוץ והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו: (נא) על אשר מעלתם בי - גרמתם למעול בי: על אשר לא קדשתם אותי - גרמתם לי שלא אתקדש אמרתי לכם (במדבר כ, ח) ודברתם אל הסלע והם הכוהו והוצרכו להכותו פעמים ואילו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו לשכר ולא לפורענות אם זכה אין לו מתן שכר ואם חטא אינו לוקה כך מקיים מצות בוראו אנו לא כל שכן: (נב) כי מנגד - מרחוק: תראה וגו' - כי אם לא תראנה עכשיו לא תראנה עוד בחיך: ושמה לא תבוא - וידעתי כי חביבה היא לך על כן אני אומר לך עלה וראה:

דברים פרק ג

(כג) וַאֲתַחֲנֶן אֶל יְקֹנֶק בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר: (כד) אֲדַנִּי יְקֹנֶק אֵתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת עֲבֹדְךָ אֶת גְּדֻלְךָ וְאֵת יְדֹד הַחֲזֹקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וְכַגְּבוּרֹתֶיךָ: (כה) אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּן: (כו) וַיִּתְעַבֵּר יְקֹנֶק בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֵלַי רַב לָךְ אֵל תוֹסֹף דָּבַר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה: (כז) עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסִגָּה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמִינָה וּצְפִינָה וְתִיַּמְנָה וּמִזְרְחָה וְרָאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: (כח) וְצוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְחִזְקֵהוּ וְאֶמְצָהוּ כִּי הוּא יַעֲבֹר לְפָנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל אוֹתְם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: (כט) וַיִּנָּשֵׁב בְּגִזָּא מוֹל בֵּית פְּעוֹר:

רש"י
(כג) ואתחנן - אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם. אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. לפי שאמר לו (שמות לג יט) וחנותי את אשר אחון, אמר לו בלשון ואתחנן. דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה, כדאיתא בספרי: בעת ההיא - לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמייתי שמא הותר הנדר: לאמר - זה אחד משלש מקומות שאמר משה לפני המקום איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו: (כד) ה' אלהים - רחום בדין: אתה החלות להראות את עבדך - פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזירה. אמר לו ממך למדתי, שאמרת לי (שמות לב ז) ועתה הניחה לי, וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח, שבי

תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו: את גדלך - זו מדת טובך וכן הוא אומר (במדבר יד יז) ועתה יגדל נא כח ה': ואת ידך - זו ימינך, שהיא פשוטה לכל באי עולם: החזקה - שאתה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה: אשר מי אל וגו' - אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקתדרין הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי נתבטל גזירתך. ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיחון ועוג, כדכתיב (דברים ב לא) ראה החלותי תת לפניך, הראני מלחמת שלושים ואחד מלכים: (כה) אעברה נא - אין נא אלא לשון בקשה: ההר הטוב הזה - זו ירושלים: והלבנון - זה בית המקדש: (כו) ויתעבר ה' - נתמלא חמה: למענכם - בשבילכם, אתם גרמתם לי. וכן הוא אומר (תהלים קו לב) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם: רב לך - שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר. דבר אחר רב לך הרבה מזה שמור לך, רב טוב הצפון לך: (כז) וראה בעיניך - בקשת ממני (פסוק כה) ואראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה שנאמר (דברים לד, א) ויראהו ה' את כל הארץ: (כח) וצו את יהושע - על הטרחות ועל המשאות ועל הריבות: וחזקה ואמצהו - בדבריך, שלא ירך לבו לומר כשם שנענש רבי עליהם כך סופי לענש עליהם, מבטיחו אני כי הוא יעבור והוא ינחיל: כי הוא יעבור - אם יעבור לפניהם ינחלו, ואם לאו לא ינחלו. וכן אתה מוצא כששלח מן העם אל העי והוא ישב (יהושע ז ה) ויכו מהם אנשי העי וגו' (שם ז, י), וכיון שנפל על פניו אמר לו קום לך. קם לך כתיב, אתה הוא העומד במקומך ומשלח את בני למלחמה, למה זה אתה נופל על פניך, לא כך אמרתי למשה רבך אם הוא עובר עוברין, ואם לאו אין עוברין: (כט) ונשב בגיא וגו' - ונצמדתם לעבודה זרה ואף על פי כן (דברים ד, א) ועתה ישראל שמע אל החקים והכל מחול לך ואני לא זכיתי לימחל לי:

בראשית פרק י"ז פסוק כג

ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו ואת כל מקנות כספו כל זכר באנשי בית אברהם ויקמל את בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו אלהים: